

Franse sporen in Afrika

In Europa is de invloed van Frankrijk altijd behoorlijk groot geweest, zeker in cultureel opzicht. Het Frans was bijvoorbeeld eeuwenlang de taal van de hogere standen en de Franse keuken is nog steeds smaakbepalend. Maar niet alleen in Europa, ook in de rest van de wereld speelde Frankrijk een grote rol; en al is het Franse koloniale rijk grotendeels te gronde gegaan, het land heeft zeggenschap behouden over een aantal gebieden in andere werelddelen, zoals Guyana en een aantal eilanden en atollen in de Stille Zuidzee.

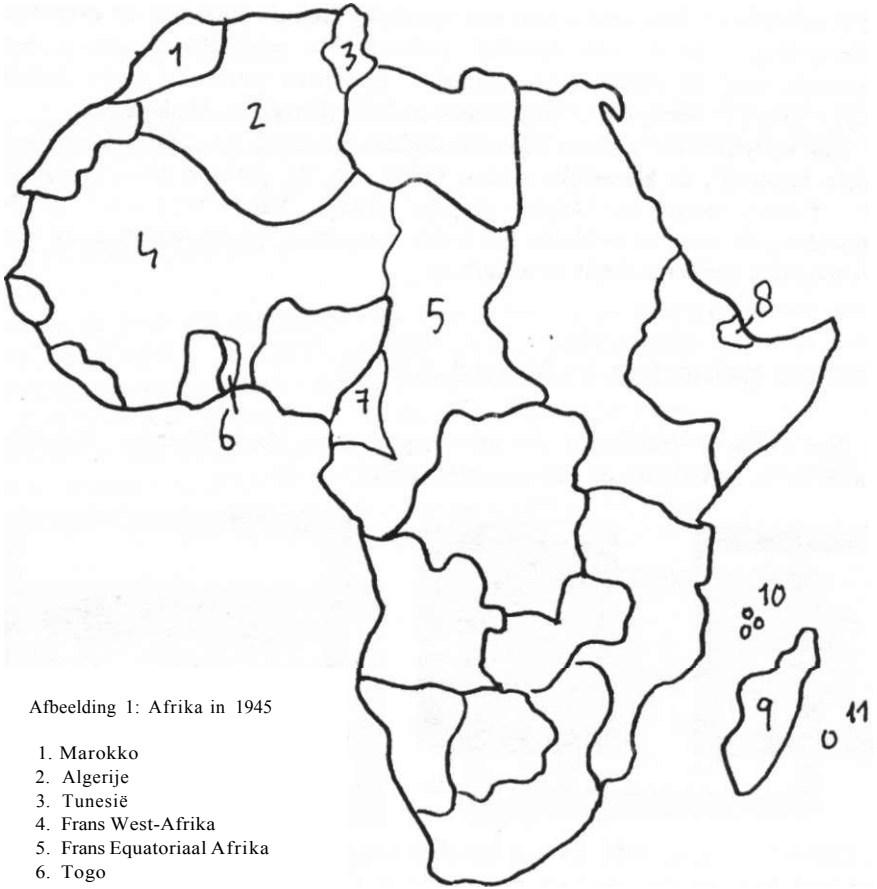
Verreweg de meeste sporen hebben de Fransen buiten Europa echter nagelaten in Afrika. Van dit continent hebben zij in de loop der jaren miljoenen vierkante kilometers in bezit genomen en gehouden, totdat de na-oorlogse dekolonisatiegolf er een eind aan maakte. Het hoogtepunt van die golf lag in 1960, toen maar liefst 13 Franse koloniën in één jaar zelfstandig werden, maar ook in de jaren daarvoor en daarna (Algerije!) veranderde er nogal wat op de kaart van Frans Afrika (afbeelding 1). Over het algemeen bleef het Frans er wel in gebruik als (een) officiële taal.

Voor postzegelliefhebbers hebben de Franse koloniën - en vooral de onafhankelijk staten die daaruit zijn voortgekomen - een stortvloed aan zegels opgeleverd. We willen hier een bescheiden poging doen om die gebieden en hun uitgiften op een rijtje te zetten: misschien kan dat voor u aanleiding zijn eens een nieuwe verzameling te beginnen. Zoals gezegd is er volop materiaal te vinden, en voor de prijs hoeft u het over het algemeen niet te laten. Zowel historisch als thematisch zijn deze postzegels vaak zeer interessant.

Afbeeldingen 2-3, eenheidsuitgiften.

(2) 'Aigle impérial' (3) ingedrukte landsnaam 'BENIN'

Afbeelding 1: Afrika in 1945

1. Marokko
2. Algerije
3. Tunesië
4. Frans West-Afrika
5. Frans Equatoriaal Afrika
6. Togo
7. Kameroen
8. Frans Somaliland
9. Madagascar
10. de Comoren
11. Réunion

De eenheidsuitgiften

De eerste postzegels in Frans Afrika waren de zogenaamde eenheidsuitgiften, die vanaf 1859 voor alle Franse gebieden werden gedrukt. Waar een (losse) zegel gebruikt is, kan men alleen vaststellen aan de hand van de eventuele afstempeling: er werden namelijk puntstempels gebruikt met daarin een lettercode voor de verschillende gebieden. In Afrika waren dit onder andere GOR (Goree, in Senegal), GAB (Gabon) en NSB (Nossi Bé, Madagascar).

Er zijn verschillende reeksen eenheidsuitgiften geweest: de oudste is het type 'Aigle impérial', de keizerlijke adelaar (1859, afb. 2), gevolgd door 'Napoléon III', 'Cérès', 'Sage' en 'Alphée Dubois' (1881). Vanaf 1892 werd op de eenheidszegels voor de koloniën een hokje vrijgelaten waarin dan de naam van een specifiek gebied gedrukt werd (afb.3).

Franse gebieden in Noord-Afrika

In Noord-Afrika behoorden de drie zogenaamde Maghreb-staten: Algerije, Marokko en Tunesië tot de Franse invloedssfeer.

Afbeelding 4-6 zegels van Algerije, Marokko en Tunesië.

ALGERIJE werd in 1962 na een bloedige oorlog onafhankelijk van Frankrijk. Het land koos de republiek als staatsvorm en kent tegenwoordig twee officiële talen: het Arabisch en het Frans. Vanaf 1924 waren in Algerije Franse postzegels met opdruk in omloop (afb. 4), later werden aparte zegels gedrukt voor het gebied.

MAROKKO ontwikkelde zich van een Frans protectoraat (afb. 5) tot een koninkrijk met als huidig staatshoofd koning Hassan II, die zeer regelmatig op Marokkaanse zegels wordt afgebeeld.

In TUNESIË kwam de onafhankelijkheid in hetzelfde jaar (1956) tot stand als in Marokko. Na het uitroepen van de republiek heeft ook hier het Arabisch een officiële status gekregen (afb. 6).

Noord-Oost Afrika

Een wat minder bekende Franse kolonie was FRANS SOMALILAND, ook wel bekend als Afars en Issas (na 1967) en sinds 1977 onder naam van de hoofdstad, DJIBOETI.

Frans West-Afrika

Een van de grote administratieve eenheden in het Franse koloniale gebied was Frans West-Afrika: AFRIQUE OCCIDENTALE FRANÇAISE. Dit was een kortstondige samenvoeging van een aantal koloniën die duurde van 1944 tot 1960, toen zij weer uiteenviel in een aantal onafhankelijke staten.

We noemen hier alleen de namen van deze staten: DAHOMEY, GUINEE, MALI (ontstaan uit FRANS SOEDAN), SENEGAL, IVOORKUST, MAURETANI, NIGER, BURKINA FASO (voormalig OPPER-VOLTA).

Zegels van voor en na de onafhankelijkheid van Senegal zijn te zien op afb. 7.

Afbeelding 7 Oude en nieuwe zegel van Senegal.

Frans Equatoriaal Afrika

Onder de naam Frans Equatoriaal Afrika, AFRIQUE EQUATORIALE FRANÇAISE, waren sinds 1919 de gebieden verenigd die we tegenwoordig kennen als GABON, de CENTRAAL-AFRIKAANSE REPUBLIEK, TSJAAD en KONGO-BRAZZAVILLE.

Overige gebieden

Voor de kust van Zuidoost-Afrika ligt Madagascar, een eiland dat groter is dan Frankrijk zelf, en sinds 1960 een onafhankelijke republiek is onder de naam RÉPUBLIQUE MALGACHE (afb. 8) en later MALAGASY.

De COMOREN (afb. 9) zijn een eilandengroep die pas in 1976 volledig zelfstandig werd, terwijl REUNION nog steeds de status heeft van overzees departement, waar tot 1971 Franse postzegels met opdruk gebruikt werden (afb. 10).

Afbeelding 8-10 zegels van Malagasy, Comoren en Réunion.

TOGO en KAMEROEN tenslotte, zijn voormalige Duitse koloniën, die na de Eerste Wereldoorlog mandaatgebieden werden van de Volkenbond en later als trustgebieden van de V.N. werden bestuurd door Frankrijk. Ook voor deze beide staten werd 1960 het jaar van de onafhankelijkheid.

J. Spijkerman

Bronnen:

- "Onze Jaren 45-70"
- "Filatelie Encyclopedie",
Samson Uitgeverij, Alphen aan den Rijn - Brussel 1979
- Karei Roskam: "De dekolonisatie van Afrika", Bussum 1982
- Michel Ubersee: Afrika